

สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
สถาบันพระปกเกล้า

KPI RESEARCH

SNAP

อ่านงานวิจัยใน 4 หน้า

RS 6.65

แม้ว่ากฎหมายจะยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์
แต่จะส่งเสริมการ**สร้างความเสมอภาค**ระหว่างเพศ
และ**ลดการเลือกปฏิบัติ**ด้วยเหตุแห่งเพศลง

การศึกษาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาวตรี สุขศรี

253 หน้า

สถาบันพระปกเกล้า

2564

ณวัฒน์ ศรีปิดตา

เกษณี ธนการศักดิ์

ชื่อเรื่อง

นักวิจัย

จำนวนหน้า

จัดพิมพ์โดย

ปีที่พิมพ์

ผู้สรุป

ผู้ออกแบบ

ที่มาของ การศึกษา

พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 กันยายน 2558 นับเป็นเครื่องมือทางกฎหมายชิ้นแรกของประเทศไทย ในอันที่จะทำให้แนวคิดเรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชาย เพศหญิง และบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมทั้งการปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับทั้งในระดับสากล และถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น และทำให้ความเสมอภาคในประเด็นนี้เกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม นับแต่กฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้ ยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาทบทวนบัญญัติดังกล่าวในแง่มุมมองของสัดส่วนการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในตัวกฎหมาย ความคุ้มค่าของการใช้กลไกและมาตรการต่าง ๆ ตามกฎหมายเมื่อเปรียบเทียบกับภาระหน้าที่ที่ประชาชน รวมทั้งหน่วยงานผู้บังคับใช้ต้องแบกรับ ไปจนถึงผลกระทบอย่างเป็นทางการของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ในลักษณะของการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายโดยเฉพาะเจาะจง และด้วยเหตุที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 บัญญัติให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายมีหน้าที่ต้องตรวจสอบความจำเป็นและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย อีกทั้งต่อมามีการตราพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์ในการจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ขึ้น เพื่อกำหนดเงื่อนไขแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย การศึกษานี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ดีขึ้น สามารถบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ได้อย่างแท้จริง ทั้งยังเพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ในเรื่องนี้ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปแล้วจากเมื่อปี พ.ศ. 2558

วัตถุประสงค์ การศึกษา

เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ในการนำพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศฯ มาบังคับใช้ผ่านกลไกต่างๆ รวมถึงการศึกษาถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการบังคับใช้ มาตรการต่างๆ จากมุมมองของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุ

แห่งเพศ ซึ่งสามารถนำข้อมูล องค์ความรู้ ข้อเท็จจริง รวมถึงข้อคิดเห็น ที่ได้มาประเมินความสัมฤทธิ์ผลของการบังคับใช้ พ.ร.บ. ความเท่าเทียมระหว่างเพศฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้ตามวัตถุประสงค์การตรากฎหมายฉบับนี้

วิธีการศึกษา

ใช้วิธีการจัดระบบข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) จากตัวบทกฎหมายและเอกสารวิชาการ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บังคับใช้กฎหมายเอง นักวิชาการกฎหมายและสิทธิมนุษยชน ภาคประชาสังคม และประชาชนที่เคยร้องเรียนตามกลไกที่กฎหมายสร้างขึ้น รวมทั้งวิเคราะห์สถิติข้อร้องเรียน และผลการแก้ไขปัญหา อันเป็นผลมาจากการบังคับใช้กฎหมาย และมาตรการต่างๆ เพื่อวิเคราะห์แนวทางและวิธีการทำงาน รวมทั้งอุปสรรคปัญหาที่พบจากกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน และการแก้ไขปัญหาตามข้อร้องเรียนดังกล่าว

ข้อค้นพบ ที่ได้จาก การศึกษา

ในภาพรวมกฎหมายนี้ยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศในสังคมไทย และลดการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศลงตามที่ควรจะเป็น และการรับรู้ถึงการมีอยู่ของกฎหมายอยู่ภายในวงจำกัด เนื่องจากมีปัญหาและอุปสรรค คือ

1

ที่มาและวิธีการทำงานของคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (วลพ.) ที่ไม่ได้เป็นตำแหน่งประจำ แต่ใช้วิธีการแบบคณะกรรมการ ที่เป็นการเรียกประชุมเป็นครั้งๆ ไป ส่งผลให้การพิจารณาและวินิจฉัยล่าช้า ไม่อาจทำงานเชิงรุกได้มากนัก รวมทั้งไม่มีอำนาจสั่งการที่แท้จริง

2

คณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ (สทพ.) มีบทบาทหรือทำหน้าที่น้อยเกินไป จนไม่เกิดการแก้ไขปัญหาและสร้างความเปลี่ยนแปลงใดๆ ในระดับโครงสร้าง

3

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองทุนส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ ยังขาดแคลนบุคลากรที่ทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ ขาดนักกฎหมายที่ทำงานต่อเนื่องและสามารถช่วยงานคณะกรรมการ วลพ. ไม่มีกระบวนการสร้างความเชี่ยวชาญ รวมทั้งขาดคู่มือการทำงานหรือแนวทางปฏิบัติสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางกฎหมายเมื่อมีกรณีฝ่าฝืนคำสั่งของคณะกรรมการ วลพ.

4

กองทุนส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ มีการสนับสนุนทางด้านเงินทุนเพื่อการวิจัยเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ แต่ขั้นตอนการขอทุนวิจัยนั้นยังติดกับกระบวนการทำงานแบบราชการมาก ส่งผลต่อทั้งจำนวนผู้ขอทุนที่มีจำนวนไม่มาก และส่งผลต่อรูปแบบกิจกรรมที่มาขอทุน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของการประชุมสัมมนา และอบรมของบุคลากรในภาครัฐด้วยตัวเอง

5

การประชาสัมพันธ์กฎหมายและสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายเกิดขึ้นในวงแคบ มุ่งเน้นเฉพาะภาครัฐด้วยกัน หรือองค์กรภาคประชาสังคมที่เป็นเครือข่าย

6

ปัญหาในตัวกฎหมายเองอีกหลายประการ อาทิ นิยามที่ไม่ชัดเจน ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมวิถีทางเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศ รวมทั้งกำหนดข้อยกเว้นไม่ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมในกรอบการเมือง หรือศาสนา ซึ่งนำไปสู่การสนับสนุนการเลือกปฏิบัติในมิติดังกล่าวเสียเอง

อย่างไรก็ตาม กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นอยู่สำหรับสังคมไทย ในฐานะเป็นเครื่องมือที่เป็นรูปธรรมที่สุดเพื่ออ้างอิง หรือยืนยันว่าการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศเป็นสิ่งต้องห้าม ใช้เยียวยาความเสียหายให้กับเหยื่อผู้ถูกเลือกปฏิบัติฯ และเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อการต่อยอด หรือนำไปสู่นโยบาย กฎหมาย และมาตรการอื่นๆ ที่ครอบคลุมมิติต่างๆ ในเรื่องนี้ให้มากขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ด้านตัวบทกฎหมาย

- พิจารณาทบทวนเพื่อแก้ไขปรับปรุงถ้อยคำของกฎหมาย (การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ) รวมทั้งบทนิยามในกฎหมายให้ครอบคลุมกับทุกเพศจริง
- ยกเลิกข้อยกเว้นตามมาตรา 17 วรรคสอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ้างหลักศาสนาและความมั่นคงของประเทศเพื่อการเลือกปฏิบัติ
- พิจารณาทบทวนแก้ไขมาตรา 18 เรื่องผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ วลพ. รวมทั้งอำนาจในการพิจารณารับเรื่องไว้ แม้มีการใช้สิทธิทางศาล เฉพาะบางกรณีที่ข้อเรียกร้องมีความแตกต่างกัน
- พิจารณาแก้ไขอนุบัญญัติที่ว่าด้วยการจ่ายเงินชดเชยเปิดช่องให้สามารถช่วยเหลือผู้ร้องระหว่างกระบวนการพิจารณาได้ รวมทั้งพิจารณาทบทวนคุณสมบัติของผู้มีสิทธิขอรับทุนสนับสนุนในการทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ

ด้านการบังคับใช้

- พิจารณาทบทวนเรื่องการกำหนดให้คณะกรรมการ วลพ. อย่างน้อยกึ่งหนึ่ง หรือมากกว่านั้นเป็นตำแหน่งประจำและทำงานเต็มเวลา
- เพิ่มอัตรากำลังพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลประเด็นความเท่าเทียมระหว่างเพศโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าพนักงานที่ประจำอยู่ในต่างจังหวัด
- พิจารณาเพิ่มอัตรากำลังนิติกรประจำเป็นพิเศษด้วย เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่มีความจำเป็นต่อการบังคับใช้กฎหมาย
- จัดทำคู่มือเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินคดีต่อไปสำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้เป็นนักกฎหมาย
- รวบรวมกรณีศึกษาการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศทั้งไทยและต่างประเทศ และทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดหมวดหมู่เพื่อให้เป็นคู่มือแก่คณะกรรมการ วลพ. ในการช่วย “ตีความ” การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ
- พิจารณาทบทวนให้หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นหน่วยงานอิสระ หรือหน่วยงานเฉพาะ รวมถึงที่มาของประธานคณะกรรมการระดับชาติอย่างคณะกรรมการ สทพ. ที่ควรมาจากกระบวนการสรรหา หรือเลือกตั้งจากผู้คนหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคและขจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ แม้ว่ากฎหมายจะยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ควรจะเป็นในการสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศ และลดการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศลง อย่างไรก็ตามกฎหมายนี้ยังคงมีความจำเป็นสำหรับสังคมไทย เพราะเป็นเครื่องมือที่เป็นรูปธรรมที่สุดเพื่อใช้อ้างอิง และเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อการต่อยอดไปสู่นโยบาย กฎหมายที่ครอบคลุมมิติต่างๆ ในเรื่องนี้ให้มากขึ้นในอนาคต

QR CODE
คลัง SNAP

QR CODE
อ่านหนังสือออนไลน์

QR CODE
สนทนากับทีม
หรือ ติดต่อ 0-2141-9558